

irodalmat egységes egészként foglalta volna össze, amelyen belül természetesen megmaradhatott volna a jelenlegi beosztás.

Ami az anyag feldolgozását illeti, kisebb hiányok ilyen természetű munkában szinte elkerülhetetlenek. Így pl. hiányzik *Erdős Tivadar: Görög nyelvtan.* Bp., 1913; *Módi Mihály: Okori irodalom.* Bp., 1922. Lajti Istvánnak a Budapesti Philológiai Társaság 50 éves jubileumára írt cikke tévedésből a Némethy Géza címszó alá került. Különösen hat Paulus-nak (Pál apostol) a latin írók közé való sorolása.

Végül meg kell említenünk még, hogy a munka a klasszika-filológia pedagógiai irodalmát is felöleli. A *Klasszikus tanulmányok a középiskolában* című I. függelék nemcsak az idevonatkozó didaktikai és metodikai irodalomról ad számot, hanem a ma különösen aktuális *Tanítasuk-e és hol a klasszikus nyelveket?*-probléma utolsó negyszázados irodalmának is külön fejezetet szentel.

Észrevételeink korántsem csökkentik Moravék Endre munkájának nagy értékét, melyért filológusok és pedagógusok részéről egyaránt teljes elismerés illeti meg.

Moravcsik Gyula.

L. Szondi: Zur Psychometrie der Tests. Versuch einer kritischen Darlegung der Maßbegriffe und Maßeinheiten der Tests. Akademische Verlagsgesellschaft m. b. H. Leipzig, 1929.

A szerző a „jó teszt“ kritériumaiból kiindulva, a teszt mérési feltevételeinek megállapítását tűzi ki könyve feladatául. A tesztmérésnek a pszichometriában való kijelölése után két főkérdést tárgyal, mégpedig a mértékfogalmak tanát és a mértékegységek tanát. Az első két újabb alapvető kérdés folyik: 1. A szellemi képességek mily módon mérhetők? 2. A szellemi képességek mérése milyen mértéknagyságokon, illetőleg mértékfogalmakon alapul? Az első kérdésre nézve Wundt megállapítását használja fel, mely szerint a különböző tudattartalmak mennyiségileg változó tulajdonságú minőségi állapotok. Ezt alkalmazza a szellemi képességekre is, melyek a tudattartalmakon épülnek fel s melyek szintén mennyiségileg is variálódhatnak az egyes egyéneknél s így mérésel meg lehet azokat is közelíteni. A második kérdésnél ismét Wundt-hoz folyamodik, ki a jelenségek mennyiségileg elemezhető minőségét a gyorsaságban és az irányban jelöli meg. A szellemi képességek mértéktanánál ez a két szempont adja ki az egymástól minőségileg erősen eltérő két fogalmat, melyeket a szellemi folyamat lefolyásának idejében és a szellemi teljesítmény irányában jelöl meg. Az elsőt, minthogy annak mérése a természetes mértékmennyiséggel történik, természetes mértékmennyiségnek, a másodikat, minthogy annak mérése egy mesterségesen felállított irányrendszer alapján történik, mesterséges mértékmennyiségnek nevezi.

A szerző itt a két mértékmennyiség történeti fejlődésének vázolásával utal arra a haladásra, melyet a mesterséges mértékmennyiség felállítása jelent a természetessel szemben és ismerteti elsősorban Catell majd Binet—

Henri és Kraepelin szolgálatait. A haladást abban látja, hogy a teljesítmény időbeli differenciálásán túl újabb differenciálás történhetik az egyéni teljesítmény jellemének, vagyis irányának mennyiségbeli meghatározása által, erre pedig alkalmasabbak a magasabb szellemi képességek az elemi pszichikai funkcióknál. Az újabb differenciálás azzal kezdődött, hogy a helyesen felfogott vagy megtartott ingerek számát kiemelték az összes adott ingerek számából. Folytatódott ez az alternatív tesztekkel, melyeknél speciális feladatok vannak állítva s ezek jó vagy rossz megoldása különbözteti el a kísérleti személyek teljesítményeit. Ezután még finomabb egyéni különbségek mérésére törekedtek, így tagolódott az alternatív teszt graduális tesztekre. Újabb és újabb mértékfogalmak származtak, az egyes iránytagok (teljesítmény köre, jósága, objektív biztossága, tudás stb.) egész irányrendszert alkotnak. Ezekkel az objektív természetű tesztekkel szemben azonban a további elkülönbötetések, értékelések olyan tesztek is létrehozhatók, melyek a kísérleti személynek az objektív jelenséggel párhuzamosan lefolyó szubjektív élményét is regisztrálják. Ezután pedig az a lehetőség kínálkozott, hogy azt a viszonyt tegyék mérés tárgyává, melyben a kísérleti személy szubjektív adatai állnak az objektív mérési eredményekkel. Így álltak elő objektív-szubjektív vagy kevert mértékmenyiségek.

Mindezekről a tesztvizsgálatoknál használatos mértékmenyiségekről kimutatja, hogy pszichofizikai mértékfogalmakra vezethetők vissza. A pszichometrika határát pedig azzal a kijelentéssel húzza meg, hogy csak fenomenológiailag adott és senki által félre nem ismerhető szellemi tevékenységeknek, mint potenciáknak méréséről van szó.

A teszt mértéktanának ez elvi megállapításai után összefoglalja a tesztpszichológusok munkásságát a mérés mind a háremféle anyagának területén. E háromféle anyag: a feladat megoldásában tapasztalható objektív jelenségek, a szubjektív jelenségek és a szubjektív-objektív jelenségek viszonya.

Az első csoportban Kraepelin állította fel először a mértékmenyiségeket. A teljesítőképesség mértékéül csak egyetlen tényezőt ajánlott: vagy a gyorsaságot, vagy a helyesen megfejtett feladatok összegét. Ranschburg a teljesítmények részlettényezőit is kutatja és a teljesítmény egész képét úgy szerkeszti meg, hogy azok benne érvényre jussanak. Finzi két pszichológiai fogalmat határozott meg pontosan: a teljesítmény terjedelmének és megbízhatóságának fogalmát. W. Stern újabb mértékfogalmakat állított fel, melyek mértékmenyiségeinek mérésére matematikai formulákat használt. Így mérte a teljes tudást, a spontán vagy aktív tudást és a reaktív tudást. Újabb mértékfogalom nála a tudás spontaneitása is. Marie Dürr-Borst Stern kutatásait folytatja, Stern mértékmenyiségeinek és formuláinak némi változtatásával. Deuchler Ranschburg mértékfogalmainak módosítását ajánlja.

A szubjektív mértékmenyiségeket illetően Stern állította fel az elsőt az ítélet helyességére nézve, és az ítélet biztosságát matematikai formulában fejezte ki. Finzi a szubjektív biztosság fokát is mérés tárgyává tette,

Marie Dürr-Borst erre formulát ajánlott. Ranschburg a szubjektív biztosság fokait szubjektíven, tehát a kísérleti személlyel állíttatja fel, Deuchler új szempontot vitt be ebbe a mérésbe.

Az objektív-szubjektív mértékmennyiségek körébe tartozik a szubjektív határozottság jogosultságának a foka. E kifejezés Deuchlertől származik, de Marie Dürr-Borst használta először ezt a mértékmennyiséget.

A könyvnek második része a pszichometrikai mértékegységekkel foglalkozik. A mesterséges pszichometrikai mértékegységek tárgyalásában Sternnek a tesztre vonatkozó meghatározását pszichometrikai szemponttal bővíti ki. Tárgyalja a teszt kritériumait Wirth után, melyek abban állnak egyrészt, hogy a tesztfeladatok megfejtése egynemű szellemi képességekből következzen, másrészt, hogy a tesztfeladatok hasonló mennyiségűek legyenek, ami a tesztfeladatok hasonló nehézségét jelenti.

Foglalkozik még többek között azzal a kérdéssel, hogy megvan-e a lehetősége a különböző szellemi képességek mérésére szolgáló állandó és egyetemes mértékegység felállításának. Lehmann energiámérésének tárgyalása után arra a következtetésre jut, hogy ezt az egyetemes mértékegységet eddig nem sikerült megtalálni. Ami pedig a különböző mértékegységekkel mért, számokkal kifejezett mértékmennyiségek összehasonlítását illeti, tárgyalja Deuchler ú. n. normálkánóját, melyet egy általa használt formulával módosít.

Szondi Lipót könyve a pszichológiai tesztet olyan oldaláról világítja meg részletes alaposággal, melynek az európai szakirodalom eddig kevés figyelmet szentelt. A tesztnek méréstani szemponttal való elemzése során bő utalást találunk az idevágó munkákra, melyeket helyenkint a szerző saját munkásságának eredményeivel egészít ki. Igen nagy eredményre tekinthetne vissza a szerző ezenfelül, ha a nemzetközi tesztbizottság megalakulását illető javaslata visszhangra találna. A pszichológiai teszt mai nagy térhódítása idején ez talán nem is fog kézni sokáig, és különös örömünkre szolgálna, ha ez a mozgalom Magyarországból indulna ki, hol pedig a tesztek általánosan kevésbé ismeretesek.

Baranyai Erzsébet.

Hermann Schwartz: Pädagogisches Lexikon. III. kötet, 1930. 1428 hasáb.¹

Ennek a nagyszabású munkának újabb kötete terjedelmesebb az előbbieknél és az eddigi tudományos módszerek és rendszerek alapján tárgyalja az iskolák osztálybeosztása (*Klasseneinteilung der Schulen*) és a gyermek joga (*Recht des Kindes*) címszók közé eső anyagot alapos és jobbra terjedelmes tanulmányokban és a német (helyenként csak a porosz) viszonyokra és az evangélikus szempontra való tekintettel. Kiemeljük a következőket: *Luther* (519—54. hasáb), *Landerziehungsheime* (205—14), *Latinischer Unterricht* (232—47), *Kulturkunde*, *Lebenskunde*, *Lichtbild*, *Meumann* (659—71, igen értékes, műveit szakok szerint sorolja fel és méltatja), *Minderheitsschulwesen* (692—701, a világháború után keletkezett nemzeti kisebbségi iskolák négy

¹ Az I. kötet ismertetését l. *M. P.* 1928, 260. l. f., a II. kötetét u. o. 1929, 145. l.